دوكتور گلمراد مرادی هایدلبرگ 31 مارس 2005

رۆژی 31 مارسی 2005 بیری په نجاو نوهمین سالی گیان بخت كردوانی (ریگه ی ئازادی) و كوماری كوردستانه

هاووڵاتیانی (به ریز) شۆڕشگێر و خۆشه ویستی كورد!

په نجاو هه شت سال له مه و به ر، یانی له ئه م رووژه سا عه تی چوواری له پاش نیوه شه و دا، پیشه وا قاضی محمد، محمد حسین خانی سیف قاضی و ئه بولقاسمی صه دری قاضی به نا حه ق سیداره دراون. ئه م جنایه ته پینه یه كی ننگ و نفرته بو رژیمی محمد رضا شاه له میژوی ئیراندا.

خوینه رانی به ریز، ئه م ووتاره پیویست بو، من له سیمیناریک له شاری سلیمانیه به مناسبه تی گیان بخت كرانی ریگای ئازادی نیشتمانمان پیشكه ش بكه م كه به داخه وه به بونه نه خووش بوونم، نه م توانی برومه كوردستان. ئاما ئیستا پیشكه شی ئیوه به ریز دی كه م.

له ڕاستی دا مه ڕاسمی غه م و شادی هۆكاریكن كه ئێمه زیاترله هه رشتێكی تر یه كگرتووتر پێشان ده ده ن . ده كرێ بڵێین كه ئه مه یه كێك له خسڵه ته باشه كانی فه رهه نگی ڕۆژهه ڵاتی ناوه ڕاست و به تایبه تی ئێمه ی كورده . ئه مه یه كێك له ئاره زوه كانی دێرینه ی هه ر كوردێكی وشیار و دڵسۆزیشه كه ئه م جۆره یه كگرتنانه له بواره كانی فه رهه نگی و كۆمه ڵایه تی به شیوه یه كی ڕێك و پێكتر له ڕێگای خه باتی سیاسی بۆ به ده ست هێنانی مافی چاره نووسی گه لی خۆی بپارێزێ و په ره ی پێ بدات . هه ر ئێستاكه ئه م یه كگرتن و سه ركه وتنه به رزه له م به شه له كوردستان به باشی خۆی ده نوێنێن و ئاكامه كانی به رچاون .

ئێمه ئه مڕۆ بۆ ڕێزلێنان له ڕووداوێكی زۆر تاڵی مێژووی تازه ی گه لی كورد له ده وری یه كتر كۆ بووینه وه تا به م شێوه یه هاوده نگی و وه فاداری خۆمان به شۆڕشگێرانی گیان به خت كردوو له پێناوی ئازادی گه له كه مان نه ته نیا به نه سڵی خۆمان،به ڵكوو به هه موو خه ڵكی جیهان نیشان بده ین و شه هیده كانمان دڵنیا بكه ین كه ئاڵای خه بات و تێكۆشانیان تا سه ر–كه وتنی یه كجاره كی نانیینه زه وین . پێشه وای نه مر له ساته كانی دوای ژیانی دا،له وڵامی دادستانی نیزامی شاه دا فه رمووی: كه ئه و ئاڵای پیرۆزی كوردستانی داوه ته ده ستی هه ڵۆیه كی سه ربه رز و ڕێبه ری هه میشه زیندووی كورد كه ئه م ئاڵایه له سه رشانی به هێز و توانای قاره مانانی گه له كه ی كێوبه كێو و دۆڵ به دۆڵ حه مل ده كرێ كه تا ئه مڕۆ له سه ر كاخی سه ربه خۆیی فه رهه نگی،كۆمه ڵایه تی و سیاسی به شێك له و خاك و ئاوه دا بشه كێته وه .

بێشك ئه گه ر ئه مڕۆ نه مران قازی محمد و هاوسه نگه رانی به توانای له م مه ڕاسمه دا كه به یادی به ناحه ق له سێداره درانیان پێك هاتوه،به شیوه ی جه سته له گه ڵمان بوانه و به چاوی خۆیان ئاكامی زێڕینی خه باتی ته ك ته كی ئێوه یان له م به شه له كوردستانی ئازاد دا دیتبایه،ده بوو چه ند خۆشحاڵ بن كه به شێك له ئاواته كانیان وه دی هاتوه ! ئێمه ڕۆڵه كانی پێشه وا به خۆمان ده نازین كه پێشگۆیه كانی به ڕێزیان لانی كه م له به شێك له كوردستانی خۆشه ویست دا، وه دی هاتوه .

هاوڕه گه ز و هاوقه بیله خۆشه ویسته كان!

له م خه باته دوور و درێژه دا هه ر ئه و جۆره كه مێژووی خویناوی گه له كه مان نیشانی ده دا، قازیه كان ته نیا نه بون كه له م ڕێگایه دا گیانیان له ده ست داوه،به ڵكوو ئه م سه ركه وتنه ی ئه مڕۆ ئاكامی خه باتێكی زۆر دوور و درێژه كه ته نیا له سه د ساڵی رابردوودا به ئه ندازه ی گوڵه نێرگز و داره سه رسه وزه كانی كوردستان قوربانی له سه ر دراوه . كاروانی (خوبه خت كران) شه هیدانی ڕێگای ئازادی گه لی كورد ئه وه نده درێژه كه لێره دا ته نیا ئاماژه به ده سته چیله یه كیان ده كه ین. له شێخ

عبدالسلام (دووهه م) بارزانی که له سالی 1914 له لایه ن عوسمانیه کان ئیعدام کرا تا شێخ مه حمود به رزنجی ناسراو به سوڵتانی کوردستان، شێخ سه عیدی پیران، ئیحسان نوری پاشا، سمایل ئاغای سمکۆ، سه ید ڕه زا دێرسیمی و به قه ولی نه مر سه دری قازی هه ڵۆی به رزه فڕی کوردستان ڕێبه ری گه وره، مه لا مسته فا بارزانی وهه زاران گیان فیدا و پیشمه رگه ی تر که به خوێنی خۆیان دار و ده شت و ده وه نه کانی کوردستانیان ئاو داوه، له م سه رکه وتنه دا، نه قشی به رچاویان هه بوه .

هاوڕێیانی تێکۆشه ر و گه لی خه باتگێڕی کورد!

سه رکه وتن و شکسته کانی جاربه جار و به رده وامی گه لی ئێمه تایبه ت به توانایی و لێوه شاوه یی یان هه له و که م کاری ڕێبه رێک،حیزب و سازمانێک نه بوه و نییه،به ڵکوو له سه رکه وتن و شکسته کانی گه له که مان هه مووی ئێمه به شدارین . ئه گه ر ئێمه بۆ یه کێتی ڕێبه ران و هێزه سیاسی یه کانمان هه وڵ بده ین و له به رانبه ر کرده وه کانیان بێده نگ نه بین و قازانج و به رژه وه ندی کۆمه ڵگامان بۆ گرینگتر له قازانج و به رژه وه ندی تاک بێت و به قه ولی پێشه وای نه مر که له وه سیه ت نامه که ی دا ئاماژه ی پێ کردوه: بۆ ژیانی فانی ئه م دنیایه خۆمان به دوژمن نه فرۆشین،چونکه دوژمن دوای ئه وه که به ویسته کانی گه یشت،ئێمه ش له ناو ده بات،له م حاڵه ته دا بێشک سه رکه وتن به ده ست دێنین . له ڕاستی دا ئه گه ر سست بین،ئاگری دووبه ره کی خۆش بکه ین،له به رانبه ر ڕووداوه کان دا بێ ته فاوه ت بین و به خاتری قازانجی شه خسی ڕوو له ڕاپه ڕین و شۆڕش وه رگێڕین،ئه وه له به رانبه ر دوژمن دا شکست ده خۆین و شۆڕش و خه بات به ره و له نێوچوون ده ڕوا . که وابوو هۆی شکست ده گه ڕێته وه سه ر ئێمه و بۆیه ده بێ پێشی ئه م دیارده یه بگرین .

ئێستا دوای ئه م سه ره تا کورته،ئیجازه م بده ن له حزووری ئێوه ی به ڕێز ئاماژه یه کی کورت به کۆماری کوردستان له مه هاباد له ساڵه کانی 1324 و 1325 ی هه تاوی و چۆنیه تی پێک هاتن و شکستی و هه روه ها ئیشاره یه کیش به دادگایی کردن و ئێعدامی قازی یه کان و ڕێبه رانی تری ئه م کۆماره هه میشه زیندوه و بێ ڕه حمی و دوژمنایه تی له ڕاده به ده ری دوژمنان به رانبه ر به گه لی کورد بکه م .

1، چونیه تی زه مینه ی پیکهاتنی کوماری کوردستان

بۆ لێکۆڵینه وه له م بابه ته زۆر دوور ناکه وینه وه . له سه ده ی بیسته م دا که سایه تیه ناوداره کانی کورد به تایبه ت له کاتی شه ڕی یه که م و دووهه می جیهانی ڕۆڵێکی به رچاویان له خه بات بۆمافی چاره نووسی گه لی کورد هه بوو. له هه رکام له به شه کانی کوردستان زۆر که سایه تی به توانا و لێوه شاوه ڕاپه ڕین که ئه مڕۆکه ناویان نه ته نیا له لاپه ڕه زێڕینه کانی مێژوو به ڵکوو له دڵی ته ک ته کی ئێمه ی کورددا سه بت کراوه. له نموونه ی ئه و شۆڕشگێرانه له کوردستانی ئێران ده توانین ئاماژه به قازیه کان و خه باتی به رچاوی ئه وان بکه ین. له ساڵی 1916ی میلادی قازی فه تاح مامۆی باوکی قازی محمد به هۆی خه باتی چه کداری دژی هاتنی سه ربازانی ڕوسیه ی تێزاری بۆ ناوچه ی مه هاباد، هه ڵێنانی هه نگاوێکی به رز له ڕێگای وشیار کردنه وه ی کۆمه ڵانی کوردی موکری بۆ دیفاع له شه ره فی ئینسانی و پێشگیری له ته جاوزی بێگانه بوو. ئه م خۆوڕاگریه ی قازی فه تاح له بنه ماڵه ی قازیه کان دا بوو به ڕه سم که نموونه ی دوای ئه و ڕه فتارو خه باتی شێلگیرانه و قاره مانانه ی قازی محمد بوو که نه ته نیا له ئێران به ڵکوو له سه رانسه ری کوردستان و ته نانه ت له ڕۆژهه ڵاتی ناوه ڕاست ئاکامێکی زۆر زیندوو و به رچاوی لێ که وتۆته وه .

ئه گه ر مێژووی ئه دوایانه ی گه لی کورد هه ڵده ینه وه، ده بینین که دوای شه ری یه که می جیهانی چ زوڵمێکیان له گه لی کورد و به تایبه ت به کورده کانی ئه مڕۆی عێراق و که مینه نه ته وه کانی تری وه ک ئاسووری و ئه رمه نی هاوپه یمان و هاوده ردی کورد له و شوێنانه ی له ژێر سه یته ری عوسمانی دابوو، کرد وده وڵه ته سه رکه وتوه کانی شه ری یه که می جیهانی قه ول و قه راره کانی په یمانی

سێڤرز لە 10ی ئاوگوستێ 1920 یان پشت گوێ خست. بە داخە وە ئێمە ی کوردیش بە هۆی کێشە کانی لە مێژینە ی قە بیلە یی و نە بوونی بە رنامە یە کی دروست و یە ک لایە نە ی مە ملە کە ت داری نە مان توانی لە و بۆشاییە ی کە لە کۆتایی شە ری یە کە می جیهانی پێک هاتبوو، کە ڵک وە رگرین و ویستە کانمان دابین بکە ین. لە ئاکام دا و بۆ وێنە شۆڕشە کانی شێخ محمود بە رزنجی و شێخ ئە حمە د بارزانی لە لایە ن هێزی هە وایی بریتانیا لە عێڕاقی ئە مڕۆدا لە خوێن گە وزێندران . لە کوردستانی تورکیە ئاخرین ڕاپە ڕین و بە رنگاری بە ڕێبە ری سە ید ڕە زا دێرسیمی تا پێش دە ست پێ کردنی شە ری دووهە می جیهانی لە لایە ن ژێنڕاڵە ئە تا تورکیە کان سە رکوت کرا. لە ئێران ڕێبە ری بە توانای کورد سمایل ئاغای سمکۆ لە لایە ن ڕە زاخانە وە بە فێڵ و تە ڵە کە تیرور کرا. بە رنگاری قارە مانانە ی بارزانیە کان بە ڕێبە ری هە ڵۆی بە رز فری کوردستان کە لە عێڕاقی تازە سازکراو دا، ڕاپە ڕیبوون ، تا کۆتایی شە ری دووهە م دژی داگیرکە رانی ئە نگلیس و ژێرپێ نانی مافە کانی گە لی کورددرێژە یان بە خە بات دا، بە ڵام ئە وان بە بومبارانی بێ ڕە حمانە ی هێزی هە وایی بریتانیا ئیتر توانای بە ربە رە کانیان نە ما . لە گە ڵ ئە وە ش دا زۆربە ی ڕێبە رانی کورد لە ئێران یا لە لایە ن ڕە زا شا تێرۆر کرابوون و یان ئە وە کە لە سیاچاڵە کانی ڕێژیم، یان پە ڕیوە ی هە ندە ران کرابوون . بە کورتی ئە مە وە زعی گە لی کورد لە نێوان شە ڕی یە کە م و دووهە می جیهانی دا بوو. هە ر لە و کاتە دا نژادپە رستێکی وە ک هیتلە ر بە دروشمی "ژێرمە ن نژادی سە رترە" لە ڕێگای ڕاونانی بێ ڕە حمانە ی یە هودیە کان و هێرش بردن بۆ وڵاتانی دراوسێ وە ک لە هستان،شە ری دووهە می جیهانی هە ڵگیرساند کە ئێرانیش لە گە ڵ ئە وە ی کە بێ لایە نی خۆی ڕاگە یاند،لە ئاکامی ئە م شە ڕە بێ نسیب نە بوو. کە وابوو بە شێک لە گە لی کوردلە ئێران بە کە ڵک وە رگرتن لە تە جربە ی ڕابردوویە کی زۆر تاڵ لە کاتی ئە م شە ڕە و هاتنی هێزە هاوپە یمانە کانی دژی هیتلە ر بۆ ئێران و بە تایبە ت بە هۆی لێک هە ڵوە شانی سیستێمی زاڵم و دیکتاتۆری و دوورخستنە وە ی ڕە زاخان بۆ دوڕگە ی موریس،هە لیان لە دە ست نە دا وخۆیان سازمان دا. بە م شێوە هاوکات لە گە ڵ خە باتی دیپلۆماتیکی قازی محمد،ڕێبە ری بە توانای گە لی کورد، لە ڕێکە وتی 25ی گە لاوێژی 1321(16ی ئوتی 1946) یانی یە ک ساڵ دوای داگیرکرانی ئێران، یە کە م سازمانی سیاسی بە مانای ئە مڕۆیی لە و بە شە لە کوردستان کە داگیر نە کرابوو، لە ژێرناوی کۆمە ڵە ی ژیانە وە ی کورد لە لایە ن 22 کە س لە کە سایە تی ناسراو و تێگە یشتووی ئە وکاتی مە هاباد پێک هات. نە یارانی (دوژمنانی) گە لی کورد لە م پێوە ندیە دا ڕایان دە گە یاند کە ئە و سازمانە گۆیا بە پێوە ندی گرتن لە گە ڵ حیزبە سیاسی یە کانی تری کورد لە بە شە کانی تری کوردستان وە ک "هیوا" و" خۆیبوون" لە هە وڵی پێک هێنانی کوردستانی گە ورە دان، بە ڵام ئە م ئیدعایە بە هیچ شێوە یە ک ڕاست نە بوو. و ئە و شێە کە ژێنڕاڵ حە سە نی ئە ڕفە ع لە کتێبە کە ی لە ژێرناوی تاریخ دا کۆی کردۆتە وە،ئیدعای ئیگلتۆن'یش کە کۆمە ڵە ی بە دە ست نیشاندە ی میرحاج یە کێک لە ڕێبە رانی هیوای کوردستانی عێڕاق دە زانیوە، درۆ دە خاتە وە. ئە مە ش یە کێک لە تۆمە تە کاتی مە ئمورێکی بیانی بوو، کە تە نانە ت بە شێک لە کوردە کانی ئێمە ش باوە ڕیان پێ هێنابوو. حە سە نی ئە ڕفە ع دە ڵێ : ئە م سازمانە (کۆمە ڵە) سازمانێکی بە تە واوی ناوچە یی بوو و هێج پێوە ندی، یان هاوپە یمانیە کی، لە گە ڵ سازمانی هیوا لە کوردستانی عێڕاق یا خۆیبوون نە بوو .(گلمراد مرادی یک سال جمهوری کردستان بە زبان آلمانی) . کە وابوو کاتێک ژێنڕاڵ ئە ڕفە ع سە رۆکی ستادی ئە رتە شی شاە بە م ڕوونی یە، ئیعتراف بە وە دە کا، ئێمە چۆن دە توانین بە و جۆرە تۆمە تانە باوە ڕ بکە ین. لە هە ر حاڵ دا، کۆمە لە بە هۆی نە بوونی تە جربە یە کی زۆر و هە روە ها نە بوونی بە رنامە یە کی ڕێک و پێک نە یدە توانی ویستە کانی گە لی کورد لە گە ڵ دە وڵە تی ناوە ندی بێنێتە بە رباس. بە م هۆیە و هە روە ها چە ندین هۆکاری تر، ڕێبە رانی کۆمە ڵە زۆریان حە ز لە وە بوو کە ناسراوترین و بە نفوزترین کە سایە تی مە هاباد، یانی نە مر قازی محمد بۆ سە رنج ڕاکێش کردنی هە رچی زیاتری خە ڵک و عێل و عە شیرە و بە ئاشکراکردنی کاروتێکۆشانی خوێان و بە رزکردنە وە ی

ویسته کانی گه لی کورد بۆ به رده م ده وڵه تی ناوه ندی، سه رنجی بۆلای ئه م سازمانه ڕابکێشن و داوای لێ بکه ن که به شداری له و سازمانه دا بکا. سه رانی کۆمه ڵه ئه وه یان بۆ ده رکه وتبوو که به شێک که له هێزی کانی موتته فیقین و فه رمانده نیزامیه کان پێشنیاره له جێ و به رحه قه کانی قازی محمددیان له کاتی دیادر له گه ڵ ئه و دا، ڕه ت کردبوونه وه و قازی محمدییش له وان ناهومێد ببوو و هه روه ها بۆیان ده رکه وتبوو که ئه و فه رمانده و ده وڵه ته کانیان به هیچ شێوه یه ک نایانه وێ دوست و ڕزگاره ده ری گه لی کورد بن. له حاڵێکدا به شێک له ڕێبه رانی کۆمه ڵه بڕوایان به وه بوو و له ڕۆژنامه ی نیشتمان'یش دا ئاماژه یان پێ کردبوو، هه ر به م هۆیه وه ڕه زایه تی قازی محمد بۆهاوکاری له ڕیزه کانی کۆمه ڵه یاندا به سه رکه وتنێکی گه وره ده زانی

1. ڕۆڵی قازی محمد و ڕێبه رانی تری کورد له م ڕاپه ڕینه دا

له م پێوه ندیه دا بیرمه ندانی کورد به هۆی ڕۆڵی قازی محمد که هه ر له سه ره تای هاتنی هێزه هاوپه یمانه کان بۆ ئێران له هه وڵ و کۆشش دابوو و وه ک ڕێبه ری گه لی کورد به بێ ئه وه که ئه ندامی هیچ سازمان و حیزبێکی سیاسی ببێ،هه وڵی دابوو که له گه ڵ به رپرسانی نیزامی ئه و وڵاتانه بکه وێته وت و وێژ، جێگای سه رنج بوو. پێویسته ئاماژه به وه ش بکرێ که قازی هه موو لایه نه کانی له به رچاو بوو، ده یه ویست که ویست وداخوازه کانی گه لی کورد به تایبه ت له گه ڵ به ر پرسانی نیزامی ئه مریکا و ئه نگلیس بێنێته به رباس، چونکه ئه وان نفوزی زیاتریان له سه ر حکومه تی ناوه ندی ئێران هه بوو، به ڵام به داخه وه ئه وان به لایانه وه گوێ گرتن له حکومه تی ناوه ندی باشتر بوو تا ویست و داخوازه کانی گه لی کورد و گه لانی دیکه ی ئێران. له گه ڵ ئه وه ش دا شه خسی پێشه وا و له ته ماس له گه ڵ موته فیقین و حکومه تی ناوه دی له تاران بێ خه م نه بوو و ده یه ویست کێشه ی کورد له ڕێگای وت و وێژی ئاشتیانه و له چوارچێوه ی ئێران چاره سه ر بکرێ. لێره دا ئاماژه به هه وڵێکی پێشه وا و دژکرده وه ی حکومه تی ناوه ندی جێگای تایبه تی خۆی هه یه. کاتێک قازی محمد له گه ڵ سه یفی قازی له ڕێکه وتی 16ی ئۆکتۆبری 1944 یانی ده مانگ پێش پێک هێنانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان و یا به واتایه کی تر گۆڕینی ناوی کۆمه ڵه بۆ حیزبی دێموکڕات، بو وت و وێژ له گه ل حکومه تی ناوه ندی سه ردانی تارانیان کرد، ئه و جۆره که به رپرسی ستادی ئه رته ش ژێنراڵ حه سه نی ئه ڕفه ع نووسیویه تی، ئه وانیش به ڕێنوێنی سه دری قازی برای قازی محمد که ئاشنایی له گه ڵ ئه ڕفه ع هه بوه، سه ردانی به رپرسی ستادی ئه رتی ش ده که ن. هه ر به پێی ئیعتڕافی به رپرسی ستاد، ساده ترین ویست و خواستی قازی محمد که هێنانی سه رکاری کرمه ند و مووچه خۆری کورد له جیاتی فارس له کوردستان بوه،بۆ حکومه تی مه رکه زی و ئه م ژێنڕاڵه له ڕاده به ده ر زیاد و جێگای قبووڵ نه بوون !! (ئه رفع تاریخ کرد)

له ڕاستی دا ئه م ڕه فتاره ی حکومه تی ناوه ندی و ڕێژیمی شاه جۆرێک ته حریکی کوردان بوو که دژکرده وه یه ک نیشان بده ن تا ئه وان به هانه یه کیان بۆ هێرش بۆ سه ر کوردستان و سه رکوتی کورده کان یان شکایه تی کورده کان له لای هێزه کانی موته فیقینه وه به ده ست که وێ. گه ڕانه وه له م سه فه ره بێ ئاکامه،به رابه ر بوو له گه ڵ سووربوونی کورده کانی ئێران له سه ر ویست و داخوازه کانی خۆیان.ئه وجۆره که سه رکۆنسوڵی ئه نگلیس له ته وریز نووسیویه تی، سه ره تای ساڵی 1945 کورده کان به ته واوی کۆنترۆڵی شوێنه گشتیه کانیان به ده ست گرتبوو. یانی له ڕاستی دا ئه و ناوچانه ی که له لایه ن هێزی بیانی یه کان داگیر نه کرابووو، ئه منیه ت له لایه ن کورده کانی وه دابین کرابوو و شاره بانی و ژاندارمری هیچ کاره بوون. ئه مه خۆی زه مینه ی ئاڵ و گۆڕی سیاسی پێک هێنابوو. به م شێوه له 25ی گه لاوێژی 1324 واته 16ی ئوتی 1945 یانی له سێهه مین ساڵڕۆژی دامه زرانی کۆمه ڵه دا له ڕێگای به یاننامه یه کی ئیمزاکراو له لایه ن 72 که س له که سایه تیه کانی مه هاباد و ده وروبه ری و بۆ وێنه قازی محمد و ڕێبه رانی کۆمه ڵه، دامه زرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێرانیان به ڕه سمی ڕاگه یاند و قازی محمدیش که به نفوزترین که سایه تی مه هاباد بوو،

ڕێبه ری ئه م حیزبه ی به ئه ستۆوه گرت. که سایه تی و ڕۆژنامه نووسانی ناوخۆیی و ده ره کی که له و کاته دا سه ردانی پێشه وایان کردوه و یان ئه وه که له پێوه ندی به ڕێزیان دا، شتیان بیستوه، چ دۆست و چ دوژمن، هه موویان له شوێنێک یه ک ده گرنه وه ، ئه ویش ڕ فتار و شه خسیه ت و ژیری پێشه وای نه مرن. بۆ وێنه کریس کۆچیرا، لێکۆڵینه ر و ڕۆژنامه نووسی فه ڕانسه وی (نه سڵی دوای پێشه وا) له پێوه ندی ده گه ڵ که سایه تی به رزه پێشه وا (به نقل قول له دوکتور رحیمی قازی) به م جۆره ده نووسێ :له نه زه ئه یدئۆلۆژی، قازی محمد نه مارکسیست بوو، نه سوسیالیست و نه لیبرالیست، به ڵکوو ڕێبه رێکی ژیر و به توانای ڕاپه ڕینێکی ڕزگاری ده ر و میللی بوو. قازی نیشتمان په روه ر و ڕێبه رێکی پێشکه وتوو بوو. ڕۆژ له گه ڵ ڕۆژ له مارکسیسته کان نزیک ده بۆوه و تا ڕۆژی ئێعدام کردنی له سه ر ئه و بڕوایه بوو که یه کێتی شۆڕه وی دۆستی کورده کانه. (جنبشهای ملی کرد) هه ر ئه و کاریزما و تایبه تمه ندیانه ی پێشه وا زه مینه ی پێک هێنانی کۆماری کوردستانی ئاماده کرد . به ڕای من ئه گه ر کۆمه ڵانی گه لی کورد به ئه ندازه ی یه ک له ده ی ئه مڕۆ ئاگایی سیاسی-کۆمه ڵایه تیان بوایه و به تایبه ت هه ستی نه ته وه یی به رینتر بوایه، به ئه و ده سکه وتانه که ئه م کۆماره له ماوه ی ته مه نی کورتی خۆی دا به دی هێنان، ده یتوانی ئێستاکه ش له سه ر پێ بمێنێ . پێشه وا له ئامۆژگاریه ده ماده ی خۆی دا بۆ گه لی کورد ده ڵێ : تا ئێوه یه ک نه گرن،هه رگیز سه رناکه ون ... .

2. ده سکه وته کانی کۆماری کوردستان

ده سکه وته کانی کۆماری کوردستان له مێژووی گه لی کورددا که ئه مڕۆ ته نیا ده توانین له کوردستانی عێراق بیان بینین، له کاتی دامه زرانی کۆمار دا بێ وێنه بوون. بۆ وێنه: په روه رده و فێرکردن به زمانی زگماکی،کاروباری ئیداری به ده ست هه ڵسووڕێنه رانی کورد، هه وڵ دان بۆ به خوێنده وارکردنی ژنان و هه ڵێنانی، یه کی م هه نگاوه کان بۆ ئازادی ژن، هه وڵ دان بۆ به ره و پێش جوونی و باش بوونی ژیانی ئابووری خه ڵک سه ره ڕای گه مارۆی ئابووری و به ستنی ته واوی ڕێگاکانی هێنانی خواردن و خۆراک و پێداویستییه کانی خه ڵکی کوردستان له لایه ن حکومه تی ناوه ندی ،پاراستنی ئێمنی و ئاسایش له ناوچه ی ژێرده سه ڵاتی دا، ئازادی به یان و چاپه مه نی و ... به رچاو بوون. سه ره ڕای ته واوی ئه و گوشارانه ی که ده خرایه سه ر ئه م حکوومه ته ناوچه یی یه،ئه ویش له و کاته ناسک و له م ماوه کورته دا (11 مانگ)و سه ره ڕای هێندێ گێره شێوێنی ناوخۆیی که له دوایی دا ئاماژ یان پێ ده که م، ناکرێ چاوه ڕوانیه کی زیاترمان له وه ببێ .

3. هۆکاره کانی تێکچوونی کۆماری کوردستان

ده کرێ ئاماژه به زۆر هۆکار (علل) بۆ شکستی ئێمه ی کورد نه ته نیا له کۆماری کوردستان به ڵکوو له زۆر ده وره ی تر دا باس بکه ین. بۆ وێنه نه بوونی یه کێتی له نێوانمان دا، شاره زانه بوون به هێندێ مه سه له ی حه ساس وه ک سستی بیری نه ته وه یی ،زانیاری خاو و که م له مێژووی ڕاپه ڕینه کانی کورد، بڕوا و متمانه کردن به دوژمن، خێڵایه تی و عه شیره گه رایی، به هێندگرتنی قازانجی فه ردی به سه ر قازانجی میللی و کۆمه ڵایه تی و ده ست کورتی له بواری پێگه یاندن و به ره و پێش چوونی بواری فه رهه نگی و ... . سه ره ڕای ئه وانه ش فێڵ و ته ڵه که ی دوژمنان و هه وڵ دانیان بۆ به زنجیرکێشانی ئێمه نابێ له بیر بکه ین. هه ر به م هۆیه شه وه یه که پێشه وا له <u>وه سیه ت نامه</u> که ی دا پێ له سه ر هه وڵ دان بۆ په روه رده و فێرکردن و یه کێتی کورد و دووری کردن له به خیلی و حسوودی و خه یانه ت و جاشایه تی داده گرێ .

ئه گه ر به دڵێکی پڕ له خوێن باسی نه زانی و له ئاکام دا فرسه ت ته ڵه بی خۆمان ده که م، نموونه ی زۆرمان له مێژووی خۆمان دا دیتوه. کاتێک که بۆ وێنه هێندێک له سه رۆک عه شیره ته کان به خاتری پۆستی فه رمانداری شارێک یان ناوچه یه ک و یان به خاتری هه دیه یه کی وه ک تفه نگێکی ڕاوچیه تی

به ئیمزای سوڵتان وله سه ر هه ڵقه نرانی وێنه ی پرێنسسێک ئاماده ده بوون،ڕێبه رایه تی ڕاپه ڕینی خه ڵک بده نه ده ست بێگانه، شتێکی ئاشکرایه که ئه م سه رۆک عه شیره نه به هۆی خه یانه ت، به ڵکوو به هۆی نه زانی له ڕاده به ده ر، هیچ بیری له ئاکامی کرده وه که ی خۆی نه کرتدۆته وه و نه یزانیوه که چ زیانێک به خۆی و گه له که ی ده گه یه نێ! نموونه ی ئه م جۆره کرده وانه زۆرن. ئه و جۆره که له مێژووی تاڵێ ئێمه دا هاتوه، بو وێنه، له سه ده و نیوێک پێش ئێستا، هه ڵس و که وتی عیزه دین شێر له به رانبه ر مامی خوی، ئه میر به درخانی به دلیسی و هاوکاری ئه و له گه ڵ سوڵتانی عوسمانی. نێزیکه ی 75 ساڵ دوا ترئیش ڕه فتاری برای شێخ مه حمود به رزنجی و بابکره کوێر و نموونه ی ئه وانه له به رانبه ر ڕاپه ڕینی شێخ مه حمود و هاوکاری ئه وان له گه ڵ ئه نگلیسیه کان. نێزیک 20 ساڵ دواتر ڕه فتاری عه شایری دێبوکری و شکاک و مامه ش و هه رکی و ... که به ڕواڵه ت هاوکاری کۆماری کوردستان و قازی محمد بوون و وایان نیشان ده دا که له خزمه ت ویست و داخوازه کانی گه لی کورد دان و کاربه ده ستیش بوون، به ڵام به داخه وه به دزی له گه ڵ ڕێژیمی تاران نامه یان ده گۆڕیه وه و خۆیان به نۆکه ری ده ربه ستی ده رباری شاه ده ناساند و ئاماده ی هه ر چه شنه هاوکاریه ک له گه ڵ دوژمنان بوون . ده کرێ ئه م جۆره کرده وانه ناوی چیان له سه ر بنێین؟ جیا له نه زانی و نه زان کاری، ده کرێ ناوێکی تری له سه ر دانێین ؟! به بێ شک زۆربه ی ئه وانه ته نانه ت مانای وشه ی خه یانه تیشیان نه زانیوه و ئه گه ر به جۆرێک تێ گه یه ندرابایه ن که ئه م کرده وه ی ئه وان خه یانه ت به خۆیان و گه له که یانه، هه رگیز ئاماده ی خۆش خزمه تی به دوژمنان نه ده بوون . هه ر ئه م کرده وانه زه مینه ی شکستیان بۆ هه موو ڕاپه ڕینه کان و بۆ وێنه کۆماری کوردستان پێک هێنابوو و ڕێبه رانی به توانای ڕاپه ڕینه کانیان دایه ده ست دوژمن. به هۆی ئه وه که دوژمنان ئاگاداری نفوزی به هێزی ئه و ڕێبه رانه له ناو کومه ڵگای کورده واری دابوون و له گه ڵ ئه وه ی که هێچ ده لیلێکیان بۆ مه حکووم کردنی ئه وان له ده ستدا نه بوو، به ڵام له ترسی نفوزی مه عنه وی ئه م ڕێبه رانه و به ده ستووری ئه ڕبابه کانیان و بو به ڕواڵه ت، چاو ترسێن کردنی گه لی کورد، ده بوو ئه وان له تاران ڕا و به ده ستووری ڕاسته و خۆی شاه به ئێعدام مه حکووم بکه ن و مه ئموریه ت بده نه چه ند ئه فسه رێک ناسیونالیست که وه ک قازی و دادستان هه رچی زووتر بگه نه کوردستان و مه هاباد و ئه م ده ستووره به خێرایی به جێ بگه یه نن .

ئه و جۆره ی که به ڵگه نامه کان نیشان ده ده ن، له گه ڵ هه یئه تی به ڕواڵه ت دادگایی کردنی قازیه کان که سێک به ناوی سه روان که یومه رسی ساڵح که خوشکه زای سپێهبود جه م مێردی خوشکی شاه بوه، و جێگای متمانه و بڕوای ده ربار بوه، بۆ ئاماده کردنی ڕاپۆرتی مه حره مانه ی دادگاه وه ک هه واڵنێری گۆڤاری ئه رته ش ڕه وانه ده که ن. ئه مڕۆ که دوای په نجاونۆ ساڵ هێندێک له ئه سڕاری ئه و دادگایه که وتۆته ده ر. له ڕاستی دا باس کردن و دووباره کردنه وه ی ئه م به ڵگانه خه فه ت هێنه رن، به ڵام به پێویستیش ده زاندرێن. لێره دا ئاماژه به هێندێ له نه زه راتی ئه م سه روانه له پێوه ندی ده گه ڵ سه رۆک عیل و عه شیره ته کان ده گێڕمه وه < ئه م هه واڵنێره له ژمهره 44تا64 ی ئه م مانگه نامه دا ڕووداوه کانی ساڵه کانی 1943تا1946 ی کوردستان و ئازه ربایجانی به دوورودرێژی باس کردوه وهێندێ به ڵگه ی گرینگی ئاشکرا کردوه و به شێکیشی بایگانی کردوه. له زۆربه ی مانگه نامه که دا نامه ی وه فاداری و دڵسۆزی سه رۆکی عه شیره ی دێبوکری عه لی یار ئه سعه د و سه رۆکی عه شیره ی مامه ش قه ره نی ئاغای عه شایر و ڕه شیدبه گ هه رکی و حه سه ن تیلو و قوقیاس مامه دی و نوری به گ به گزاده و حه مه د ئه مین چه پی هه رکی و هه مزه ی قادری مامه ش و .... بۆ شاه و ده ربار بلاو بوونه وه یان له ئارشیوی ئه رته ش دا بایگانی کراون. به ڵام له هه مووی سه یرتر پێوه ندی عومه رخانی شکاک به ده رباری شاوه یه که له م ماوه دا که عومه رخان ئه میری له شکری کوردستان له سه قز و ده وروبه ر بوه، نێزیک به 17 نامه ی بۆ دڵنیایی ده ربارو بۆ نیشان دانی دڵسۆزی بۆ شاه

ڕه وانه کردوه و خۆی وه ک سه ربازی ده رباری شاه و به ڕێوه به ری ئه مرو فه رمانی ئه و ناساندوه. ئه و نامانه له حاڵی حازردا له ئاڕشیوی ئه رته شی ئێران پارێزراون.

جێگه ی فکر کردنه که سه رداری دێبوکری عه لی یار له یه کێک له نامه کانی دا چۆنیه تی ڕۆیشتنیان له گه ڵ قازی محمد بۆ باکۆ و ئازه ربایجانی ڕوسیه و کۆبوونه وه کانیان به ته واوی بۆ شاه ده گێڕێته وه. سه روان ساڵح له پێوه ندی ده گه ل سه رۆکی عه شیره کان له کۆماری کوردستان دا ده ڵێ که ئه وان، که سانی بنه ماڵه ی خۆیان و نێزیکترین که س وکاریان بو متمانه پێ کردنی شاه وه ک بارمته (گروگان) له گه ڵ نامه کان ده نارد. ده توانین بڵێین که هه ر ئه م نه زانی و دواکه وتووییه، هۆکاری تێکشکانی کۆمار بوون نه ک ئه وه ی که دوژمنان ده ڵێن به هۆی چوونه ده ری هێزه کانی شوڕه وی له خاکی ئێران. ئێمه به ڕاستی ده بێ له م مێژوه طاڵه به باشترین شیوه ته جربه وه رگرین .

4. دادگایی وئێعدامی قازیه کان له سه ر چ بنه مایه ک به ڕێوه چوو؟

به داخه وه کاتێک 25 ساڵ له مه و پێش بو کاری لێکۆڵینه وه له ئێران بووم، ده ستم به و به ڵگه نامانه ڕا نه گه یشت که ئه مڕۆکه له پێوه ندی ده گه ڵ دادگایی کردنی فه رمایشی قازیه کان خراونه ده ر. گه رچی ده ستم به زۆر به ڵگه نامه ی وه زاره تی ده ره وه ی ئه نگلیس له پێوه ندی ده گه ڵ زوڵم و زۆری حکومه تی ناوه ندی له ئێران به رانبه ر به کورده کان ڕاگه یشت و له کتێبه که م دا ئاماژه م پێ کردوون، به ڵام ئه م ڕاپۆرته ی سه روان ساڵح له باره ی ئێعدامی قازیه کان شتێکی زۆر کامڵه و به باشی ڕووی دزێوی (زشت خوی) ڕێژیمی شاه و حکومه تی سه ر به بێگانه ده ر ده خات. ئه م ئه سناده ده ری ده خه ن که چ زوڵمێک له قازی محمد که به ڕاستی له قه بی گاندی ڕۆژهه ڵاتی ناوه ڕاست شیاوی بوو، کراوه . ئیجازه م بده ن که لێره دا ئاماژه یه ک به ڕه وتی دادگایه که ش بکه م هه ر چه ند ڕه نگبێ بۆ به شێک له به شداربوانی خۆشه ویست شتێکی تازه نه بێ،به ڵام پێم وایه دووباره کردنه وه یان به قازانج بێت . سه روان که یومه رس ساڵح له باره ی دادگای پێداچوونه وه دا ده نووسێ :

دوای تێپه ڕبوونی نزیکه‌ی سێ مانگ به‌سه‌ر دادگاییکردنی قازییه‌کان، ئینجا له‌ ستادی ئه‌رته‌شی ئێران،ده‌سته‌یه‌ک بۆ دووباره‌ دادگاییکردنه‌وه‌ی قازییه‌کان له‌ مانه‌ی خواره‌وه‌ ده‌سنیشان کران:

1– سه‌رهه‌نگ ڕه‌زا نیکوزاده‌، دادستان

2– سه‌رهه‌نگ ڕه‌جه‌ب عه‌تا، سه‌رۆکی دادگایی دووباره‌ پیاچوونه‌وه‌

3– سه‌روان حوسێن سوڵحجو

4– سه‌روان نه‌به‌وی وه‌ک پارێزه‌ر بۆ قازییه‌کان ده‌سنیشان کرابوو.

لێره‌دا هه‌واڵنێر کیومه‌رس ده‌نووسێ: ”له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی که‌ تاوانباره‌کان (قازییه‌کان) به‌ وردی به‌رگریکردن و ڕه‌ددانه‌وه‌ی خۆیان بۆ ئه‌و تاوانانه‌ له‌ 114 لاپه‌ڕه‌دا له‌ جاری یه‌که‌م دابوو به‌ دادگای پیاچوونه‌وه‌ و داوای سه‌لماندنیان کردبوو، داواکه‌یان بۆ ماوه‌ی نزیکه‌ی سێ مانگ له‌ دادگای مه‌یدانی ستادی ئه‌رته‌ش دانرابوو،چۆن له‌ مه‌هاباد داخرابوو مۆر کرابوو، هه‌ر به‌و شێوه‌یه‌ مایه‌وه‌ و هیچ که‌س ئاماده‌ نه‌بوو ته‌نیا بیکاته‌وه‌ یاخود بیخوێنێته‌وه‌”.هه‌روه‌ها له‌کاتی هاتنی ده‌سته‌ی دادگایی له‌ تارانه‌وه‌ بۆ مه‌هاباد، ئه‌م داواکارییه‌ی به‌رگریکردنیان له‌گه‌ڵ خۆیان بۆ نه‌هێنابوون تا لانیکه‌م له‌کاتی دادگاییکردنی دووباره‌شیاندا پێیان بڵێن ئه‌وانه‌مان قه‌بووڵ نییه‌.چونکه قازیه کان دڵنیا بوون له و به رگری نامه یه دا که ئاماده یان کردبوو،بێ گوناحی ئه وان ده سه لمێندرێ . به ڵام دیار ببوو که حوکمی تاوانباری ئه وان له تاران ده رچوو بوو .قازیه کان پێیان وابوو هه رکامه ی چه ند ساڵیک له زیندان ده مێننه وه و دوایی ئزاد ده کرین،به ڵام به م ژۆره ی لێ نه هات .

له‌ درێژه‌ی نووسینه‌که‌یدا کیومه‌رس ده‌نووسێ ده‌سته‌ی پیاچوونه‌وه‌و دادگایی کردنه‌وه‌ی قازییه‌کان له‌ لایه‌ن ستادی له‌شکره‌وه‌ ده‌سنیشان کران و به‌ شای ئێرانیش ناسێندران. شاهه‌نشاه هه‌ندێ ئامۆژگاری و

راسپاردەی کردن کە بە هیچ شێوەیەک نابێ شک و گومان لە دادگادا نەکەن و بەردەوام پێوەندی بێتەلیان دەگەڵ ستادی ئەرتەشدا بەرقەرار بێت.
دەستەی دیاریکراوی دادگا لە رۆژی 4.1.1325(1326 دروستە) لە تارانەوە بەرەو تەوریزو لەوێوە بۆ میاندواوو مەهاباد وەڕێ کەوتین. رۆژی 7.1.1325(1326دروستە) گەیشتینە شوێنی مەبەست و شەوێک لە پادگانی مەهاباد پشوومانداا. بەیانی دادگا دەستپێکرد. سەرەتا قازی محەممەدیان هێنا و دەستکرا بە پرسیارلێکرنی کە تاوانەکانی هەمان ئەو 12 مادەیەی پێشوون کە لەلایەن دادگای نیزامی سەحراییەوە جاری پێشتر رووبەڕووی کر بوونەوە و قازی محەممەدیش جگە لە سێیانیان نەبێت، هەموو ئەوانی دیکەی بە توندی رەدکردەوە. قازی محەممەد دووبارە بۆ سەلماندنی تاوانەکانی دادگا، داوای بەڵگەی دەکرد. لە تەواوی کاتی خوێندنەوەی تاوانەکان و بەرگری لەخۆکردندا قازی محەممەد زۆر ئارام و لەسەر خۆ بوو. زۆر بەڕێزو بە هێمنیەوە وەڵامی پرسیارەکانی دادگای دەدایەوە. بەهۆی پێداگرتنی قازی محەممەد لەسەر ڕەدکردنەوەی تاوانەکانی دادگا، دادستان بە سەر قازیدا نەڕاندی و زۆر بە تووڕەیی قسەی لەگەڵ کرد. قازی محەممەدیش کاردانەوەی بە تووڕەبوونی خۆی نیشانداو بە زمانی فارسی بە دادستانی وت: "شما هم خورده دیگران را نشخوار میکنید! شما اگر دین ندارید و خدا را هم نمیشناسید و ایمان بحساب و کتاب آخرت ندارید، لااقل زرەای جوانمرد باشید!"
پێی گوت ئەم هەموو درۆو بوختانەتان چۆن بۆ من درووست کردووە; ئەگەر راست دەکەن بەڵگەیەک بخەنەڕوو!".
لەبەرئەوەی ئەم قسانە ی قازی بۆ ئە وان ئیهانەتێکی گەورە بوو، دادستان بە م قسانە ی قازی زیاتر تورە بوو و بە مست لە سە ری خۆی دا و بە قازی محەممەدی گوت: "کوردان سەگ سفت!". بەڵام تووڕەیی و هەڕەشەی دادستان کاری لە قازی نەکرد، بەڵکوو بە پێچەوانەوە زیاتر بەڕووی دادستان هەڵپڕژا و پێیگوت: "سەگ و بێشەرەف و بێئابڕو ئێوەن کە هیچ سنوورێک بۆخۆتان و بۆ خەڵک و یاسا دانانێن; ئاخر بێشەرەف، ئەتۆ هەر دەتوانی بڕیارێک کە ئەو بێشەرەفەکەیتر داویەتی، جێبەجێ بکەی! لەوە زیاتر هیچ هەڵەیەکیتری لەدە ستدا نییە! من لە زووەوە خۆم بۆ ئەوە ئامادە کردووە و بە باوەشی ئاواڵەوە ئەوەی کە بێتاوانم و لە ڕێگای ئازادی میللـەتەکەمدا دەکوژرێم، ئەمە بە رەحمەت لەلای خودا بۆ خۆم دەزانم. شانازی بەو مەرگ و مردنە مەردانەیە دەکەم!".
دوای تەواوبوونی قسەکانی، قازی محەممەد بڕیاریدا ئیتر هیچ قسەیەک نەکات و وەڵامی هیچ پرسیارێکی دادگا نەداتەوە. قازی سوێندی خوارد وەڵام نەداتەوە و گوتی ئەم نامەردە هەر غەڵەتێکی دەیکا، با بیکا. دادستانیش بۆئەوەی قازی محەممەد بێتەوە سەرەخۆی و بەڵکو لە بڕیارەکەی پاشگەز بێتەوە، کاتی پشوودانی دادگاکەی ڕاگەیاند دوای پشوودان زۆریان هەوڵ و تەقەللادا کە وەڵامی پرسیارەکانی دادستان سەرهەنگ نیکوزاد بداتەوە، بەڵام قازی محەممەد گوتی: "کە ئێستا بڕیار وایە من لەسێدارە بدرێم، ئەمە بەخاتری ئەو سۆزو بەڵێنەیە کە من بە میللـەتەکەم داوە، بڕیارم داوە لەگەڵ گەلەکەمدا بژیمو بۆ ئەوان بمرم. تازە چۆن ئامادەم بەڵێنی خۆم و سوێندێک کە خواردوومە بشکێنم بەهۆی ئەو هەموو بێشەرەفیەی سەرهەنگ کە خۆی کراوە دادستان، من ئامادە نیم وەڵامی ئەو کەسە بدەمەوە، مەگەر کەسێکیتر پرسیارم لێبکات!".
کاتێک روونبۆوە قازی محەممەد ئامادە نییە قسەبکات، دەستەی دادگا کەوتنە راگۆڕینەوە لە نێوان خۆیان.ناچار بڕیاریاندا لە شوێنی سەرهەنگ نیکوزاددا، سەرهەنگ رەجەب عەتایی کە سەرۆکی دادگا بوو، بوو بە دادستانی دادگا. پرسیارەکانی دووبارە لە یەکەمەوە دەست پێ کرایەوە. قازی محەممەدیش هەموو ئەوانی رەدی کربوونەوە، رەدی کردنەوە. لە وەڵامی پرسیاری ئەوەی کە بۆچی بەبێ ئاخاوتن لەگەڵ حکومەتی ناوندی گرێبەندی بازرگانی نەفتیان لەگەڵ روسیەدا بەستووە، قازی پێکەنی وگوتی:"کامە نەفت? ئێمە کام بیرو کۆمپانیای نەفتمان لەبەردەست بووە، تا بازرگانی پێوە بکەین? سەیرە، ئەگەر ئێوە دەتانەوێ بە ناڕەوا تاوان بدەنە پاڵ ئێمە، تاوان و بوختانێکمان بۆ درووست بکەن

که لانیکەم وێ بچێ! ڕەنگە ئێوە ئاوی ئەم ڕووبارە که بەناو شاری مەهابادا ڕەتدەبێ بە نەفت بزانن؟ بەڕاستی ئێوە زۆر نەزانانە و بێسەروبەرانە ئەو هەموو تاوانەتان بۆمان هەڵبەستووە کە هیچ کامیان ئەساسیان نییە!".
ئەوجا سەرهەنگ عەتایی یەکە یەکە پرسیارەکانی دووبارە پرسینەوە و قازی محەممەدیش هەروەک پێشتر هەموو تاوانەکانی دووبارە ڕەدکردنەوە. لەو کاتەدا دیسان سەرهەنگ نیکوزاد کە دادستان بوو و قازی محەممەد زۆر بە توندی بەرامبەری وەستابوو، وەکو مار خۆی دەخواردەوە، پارچە قوماشێکی لە جانتاکەی دەرهێنا کە ڕەنگی سوورو سپیو سەوز بوو و چەکوچ و داسێکی لەسەر کێشرا بووە وە و بە قازی محەممەدی گوت: " ئەدی هەموو حکومەت و پەرچەم و تەشکیلاتت ئەوە نییە!؟". قازی محەممەد لە بەرامبەر ئەم کردەوەی سەرهەنگدا وتی: "یەکەم جار، ئەمە هەرگیز ئاڵای کوردستان نییە و نەبووە، چونکە ئاڵای ئێمە چەکوچ و داسی تێدا نییە! دووەم، ئەم هەڵسووکەوتەتان نیشانەی کە م عەقڵی و بێشعوری تۆ دەگەیێنێ! دڵنیا بن، ئاڵای کوردستان، ئێوە دەستتان پێی ڕاناگا بێحورمەتی پێبکەن! ڕۆژێکیش دێ لەسەر ئەوە خانووەی کە منی تێدا دادگایی دەکرێم، ئاڵای کوردستان هەڵدەدرێ و دەشەکێتەوە!! ئاڵای کوردستانم وا بە مەلا مستەفا بارزانی سپاردووە و لەسەر شانی ئەو، لەو چیا بۆ ئەو چیا و لەو شار بۆ ئەو شار و لەو وڵاتە بۆ ئەو وڵاتەی دەبا، تا ڕۆژێک لە تەواوی بەرزایی و بڵندایيەکانی کوردستان هەڵدەدرێ و دەشەکێتەوە! دڵنیا بن، ئەو ڕۆژە دێ!!".
ئینجا سەرهەنگ داوای لە قازی محەممەد کرد: "هەرچەند ئەم بابەتە لە دەرەوەی بەرنامەی ئیشو کاری دادگایە، بەڵام ئەگەر بکرێ، هەندێ تایبەتمەندی و خووڕەوشتی مەلا مستەفا بارزانیان بۆ باس بکات! چ وەک بیرو باوەڕو بۆچوونی خۆی یان وەک خووڕەوشت و ئاکاری خودی بارزانی قازی محەممەد گوتی: "لە مەلا مستەفا بارزانی بگەڕێ، تۆ خۆت وتت کە مەلا مستەفا کەسێکی بیانییە و ئەمە لە دەرەوەی ئیشوکاری دادگایە!". بەڵام دیسان سەرهەنگ داوای لێکرد. قازی محەممەد گوتی: "ئەگەر بە تەواوی باسی مەلا مستەفات بۆ بکەم، لەوانەیە بڵێی لایەنگیری و خۆشەویستی و دەمارگرژی کوردانە، گرتوویەتی". سەرهەنگ عەتایی سوێندی بۆ خوارد کە من بڕوام بە ڕاستگۆیی تۆ هەیە! هەر لەو دادگایەدا بۆم ڕوون بۆتەوە کە هەرچی وتوتە و دەیڵێی، لە ناخی دڵتەوەیە و بە باوەڕەوە وتوتە!"
ئینجا قازی محەممەد گوتی: "من ناتوانم هەموو تایبەتمەندییەکانی بارزانی بۆ ئێوە باس بکەم. ئێوەش هەرگیز ناتوانن بارزانی بەتەواوی بناسن; ئەگەر منیش بڵێم، ئێوە هەرگیز پەسندیناکەن کە دوژمنتان بەو هەموو کردەوە و تایبەتمەندییە باش و جوانانەوە بناسن و لە ڕێزی دوژمنایەتی ئێوەشدا بێت!".
دادستان هەڵیدایێ و داوای لێکرد کە بە ڕادەی زانیاری خۆی مەلا مستەفایان پێبناسێنێ،
قازی محەممەد دیسان پێی لەسەر ئەوە داگرتو گوتی نە من و نەکەس ناتوانێ بارزانی وەک خۆی بە ئێوە بناسێنێ. حەزدەکەم لەو باسە بگەڕێین!". بەڵام دیسان داوایان لێکرد بۆیان باس بکات قازی محەممەد وتی باشە، بەڵام تەنیا لە چەند ڕستەیەکدا دەتوانم بڵێم مەلا مستەفا بارزانی، ئەوەی لە پیاوەتیو کەرامەت و شەرافەتو ئینسانییەتو شوجاعەتو نەبەزیو سەخاوەت و پیاوەتەو نەترسی لە مێژوودا کەسانی مەزن بوویێتیان، مەلا مستەفاش هەیەتی. ئەوەی موسڵمانانی سەدری ئیسلام لە باوەڕو ڕاستیو پاکیو دڵسۆزی بۆ خواو ئایین و خەڵکی هەژارو داماوی میلـلـەت بوویانە، بارزانی هەموو ئەوانەی تێدایە; هەروەکو سەعدی دەڵێ: "هر انچە خوبان همە دارند، او بتنها دارد"(آنچە خوبان همە دارند تو نهایی داری). جاحەز دەکەن باوەڕبکەن وپێتان خۆش بێ یا حەزدەکەن پێتان ناخۆش بێ.
هەموو ئەوانەی لە دادگادا بەهەàبوون، سەریان لەو تاریفەی قازی محەممەد سووڕما. قازی محەممەد دیار بوو هەموو ئەو قسانەی لە ناخی دڵیەوە بە باوەڕەوە دەگوت و هیچ شک و گومان لەوەدا نەبوو ئەو تاریفانەی کە لە مەلا مستەفای کردن، نە بەخاتری دڵخۆشی مەلا مستەفا بوو و نە بەخاتری هەیئەتی دادگا.

عەتایی لێی پرسی ئەو هەموو تورەییەتان لە جەنابی سەرهەنگ نیکوزادە چی بوو؟ چونکە ئێمە بیستوومانە لەم وڵاتەدا کەس بە ڕادەی تۆ لەسەرخۆو ئارام و هێمن نییە! قازی محەممەد گوتی من ئەو مافە بە کەس نادەم ئیهانە بە گەلەکەم بکات و ئێستا من لە پێناوی ئەو میلـلـەتدا حوکمی لەسێدارەدانم پێدراوە؛ تازە من بەخاتری چی حازر بم ئیهانەی هەر خوێڕی و ناپیاوێک قەبوڵ بکەم!؟ من تەنیا (مقابلـە بە مسل) وەڵامی ئەوم داوەتەوە، نە زیاتر! ئەمە کاری خوایە کە دەبێ خوێڕی و بێسەروپێیەک بێت و ئیهانە بە میلـلـەتی کورد بکات. ئەمە لێهاتوویی لێزانی ئێوە نییە! ئینجا من چم دەوێ تا قەبوڵی هەر بێحورمەتییەک بکەم؟

سەعدی دەڵێ: "هر انکس دست از جان بشوید، هر انچە درد دل دارد بگوید". ئەگەر من بەبێ نەزاکەتیم نەزانیبا، زۆریترم لە دڵدا بوو پێی بڵێم!

دیسان لێیان پرسی، ئایا دەکرێ بڵێی ئەو کاتەی لەگەڵ مەلا مستەفادا پێوەندیت هەبوو، مەلا مستەفا چی پێ ڕادەسپاردی، چ نەخشەیەکی بۆ ڕزگاریکردنی تۆ هەبووا؟ لە وەڵامدا قازی محەممەد دەڵێ: "مەلا مستەفا بارزانی زۆری هەوڵدا من لەگەڵیدا بچم؛ تا نەخرابوومە بەندیخانەوە پێی وتم کە من دڵ بەبێتاوانی خۆم، خۆش نەکەم! مەلا مستەفا وێنەی ڕاستەقینەی ئێوەی عەجەمی بۆ کێشام و حاڵی کردم کە ئێوە چۆنن و چین و کێن!!".

سەرهەنگ عەتایی لێی پرسی: "دەکرێ بڵێی ئەو وێنەیەی لە ئێمەی بۆ کێشایەتەوە چی بوو و چۆن بووا؟" قازی محەممەد گوتی: "بەڕاستی مەلا مستەفا ئێوەی لە هەموو کەسێک باشتر ناسیوە! مەلا مستەفا پێی گوتم کە هیچ گەل و میلـلـەتێک وەک عەجەم نییە؛ عەجەم کاتێک دەسەڵاتی هەبوو، لە خۆی بێبەزەیی و بێویژدانتر و زاڵمتر نییە، بەڵام ئەگەر ژێردەست بوو، کەس ناتوانێ و نازانێ وەک عەجەم خۆی مەزلوم بکاو بپاڕێتەوە. لە کاتی بەهێزیشدا هەرچی لەدەستی دێ، دەیکا و لە کاتی بێدەسەڵاتیشدا بە هەر چیەک خۆی دەربازکا، دەیکا؛ و دەڵێ، جا تۆ بە هیوای ئەوە مەبە کە تاوانێکت نەکردووە، عەجەم لێت خۆش ببێ!".

دیسان سەرهەنگ عەتایی پرسی، پەشیمان نیت کە لەگەڵیدا نەڕۆیشتی؟ قازی محەممەد وەڵامی دایەوە: "ئەگەر خوای گەورە ئەو شێوە مەرگەم بە خۆ بەهیلاکدان دانەنێ، نا، پەشیمان نیم، چونکە بە لێنم بە میلـلـەتی کورد دابوو لەگەڵیان بژیم و لە پێناویاندا بمرم! دەزانم ئەگەر من ڕۆیبام و ئەمنتان نەکەوتایە بەردەست، دڵنیام کەسانی زۆرتان لە خەڵکی مەهاباد و میلـلـەتی کورد بە تۆڵەی من دەکوشت، جا بۆیە خۆشحاڵم بەوەی یەکەم کار من بێ تاوان دەکوژرێم، دووەمیش بە بەڵێنی خۆم وەفام کرد و هیوادارم ڕووسووری دنیاو قیامەت بم لەلای خوداو لەلای میلـلـەتەکەی خۆم!".

پرسیار: ئایا کاتێک تۆ زیندانی بووی، بارزانی لە دەرەوەی مەهاباد، هیچ نەخشەو پلانێکی بۆ ڕزگارکردنت هەبوو یان شتیتر؟

قازی محەممەد گوتی: "بەڵێ، بارزانی خەبەری دامێ کە هەر شەوێک دەڵێ، من دەتوانم ژمارەیەکی زۆر لە پێشمەرگەکانم بنێرم و بێنە ناو پادگان و بە هەر جۆرێک بێت لە بەندیخانە ڕزگارت بکەم! مەلا مستەفا زۆری مەبەست بوو لە بەندیخانە نەمێنمەوە و نەکوژرێم!".

پرسیار: ئەی بۆچی ئەو کارەی نەکرد؟

وەڵام: من خۆم نەمویست! پرسیار: لەبەرچی؟بۆچی ئامادە نەبووی ڕزگارت ببێ؟

قازی محەممەد وەڵامی دایەوە: "لەبەر چەند هۆیەکەوە بووا". سەرهەنگ عەتایی پرسی: "هۆیەکان چی بوون؟".

قازی محەممەد گوتی: "سەرەتا لەبەر ئەو پەیمان و بەڵێنانەم بوو کە گوتم؛ دووەمیش بۆ ئەوە بوو زیاتر لەوە خوێن نەڕێژرێ، بەتایبەت لە پێناوی مانەوەی مندا، و من نیگەرانی کوشت و کوشتار بووم!".

سەرهەنگ عەتایی وتی: "بەڕاستی نیگەرانی خۆت بووی یاخود بارزانییەکان یاخود نیگەرانی سەربازانی ئێمە بووی!؟".

قازی محەممەد گوتی: "نەوەڵڵا، نە نیگەرانی خۆم بوون و نە نیگەرانی سەربازانی ئێوە، بەڵکو نیگەرانی کوردەکان و لاوەکانی بارزانییەکان بووم، دەنا من ئەوەم بۆ خۆم داناوە و دەمزانی هەر دەکوژرێم; ئەمەیان ئاواتی منە!".
سەرهەنگ عەتایی گوتی: "دەکرێ بڵێی بۆ ئەوەندە نیگەرانی بارزانییەکانی!؟".
قازی محەممەد: "لەبەر چەند هۆیەک!".
سەرهەنگ عەتایی: "ئەو هۆیانە چین؟".
قازی محەممەد: "چونکە مەلا مستەفا و بارزانییەکان هیوای دواڕۆژی میللـەتی کوردن و منیش پەرچەمی کوردستانم بە ئەوان سپاردووە، ئەوان پارێزگاری ئەو پەرچەمە (ئاڵا) بکەن تا ڕۆژی خۆی. ئاڵای کوردستان لای ئەوانە، نەک ئەوە کە سەرهەنگ نیکوزاد تفی لێ کردو پێی لەسەر دانا! هیوام بەو خوایە، ڕۆژێک بێت و ئەو ئاڵایە بە دەستی بەتواناو بەهێزی بارزانی لەسەر ئەم خانووەی کە منی تێدا دادگایی دەکرێم و هەموو شوێنە بەرزەکانی کوردستان بشەکێتەوە!!".
سەرهەنگ عەتایی: "دوایین پرسیار، ئایا بەڕاستی خۆت نەچووی یا مەلا مستەفا لەگەڵ خۆی نەیبردی و نەیویست لەگەڵیدا بیت؟".
قازی محەممەد: "وا دیارە ئەوانەی من ئێستا وتومە، باوەڕت پێیان نییە!؟".
سەرهەنگ عەتایی: "نا، حەز دەکەم ڕاستییەکەیم پێبڵێی!".
قازی محەممەد: "سەرهەنگ پێت ڕادەگەیێنم کە تۆش ئیهانە نەکەی! یانی چی ڕاستییەکەیت پێ بڵێ !؟ نا من بۆ کوێ دەڕۆم، ئێرە خاکی کوردستانە! باب و باپیرانم لێرە ژیاون، خۆ من پیشەوەری ژنسیفەت نیم وڵات و میللـەتەکەم بەجێ بهێڵم و هەڵێم!!".
سەرهەنگ عەتایی لە ترسی قازی محەممەد دووبارە توڕە نەبێتەوە و وەک نیکوزاد ئەویش ڕیسوا نەکا بە پەلە داوای لێبووردنی کرد و سوێندی خوارد کە مەبەستی ئیهانەکردنی نەبووە، بەڵکو قسەیەک بووە و هاتووە!".قازی محەممەد گوتی: "ئەگەر قسەیەکم گوتبێ و ئێوە پێتان خۆش بووە، ئەوە دیارە زۆریانم پێچەوانە پێگوتون، دەنا یەقینەن ئەوەی وتوومە، هەمووی وایە!".
سەرهەنگ عەتایی: "بەڕاستی داوات لێدەکەم وەڵامی ئەو پرسیارەشم بدەوە کە ئەوەندە هۆگریت بە میللـەتەکەت و وڵاتەکەت هەیە! بۆچی و چۆن بوو ئیجازەت بە بێگانەدا بێتە ئەم وڵاتە و ببێتە سەرباری گەلەکەت!؟".
قازی محەممەد: "دیارە ئەوەندە ئەو وشەیە دووبارە دەکەمەوە، مەبەستتان هێزەکانی ڕوس و ئینگلیزە!". سەرهەنگ عەتایی: "نا، مەبەستم مەلا مستەفا بارزانییە!".
قازی محەممەد بە پێکەنینەوە گوتی: "دەمێکە وەڵامی ئەو پرسیارەم داوەتەوە، دووبارە کردنەوەی پێناوێ، پێم گوتن بارزانی نە من هێناومە و نە بێگانە و گەیرە کوردە! مەلا مستەفا کوردە و کوردستان ماڵی هەموو کوردێکە و مەلا مستەفا بارزانی وەکو ئینسانێک لە بەشێکی ماڵەکەی خۆی هاتۆتە بەشێکیترەوە! هەموو کەسێکیش مافی ئەوەی هەیە لە هەر شوێن و لایەکی ملک و ماڵی خۆیدا دابنیشێ و ئەوە مافی خۆیەتی وباش باش بزانن، من خۆم حەزم نەکرد بڕۆم، دەنا من چەندین ئۆتومبێلـم لەبەردەستدا هەبوو; هەرکات و سەعاتێک مەیلـم بوایە، دەمتوانی بڕۆم و لە خاکی ئێران دەربچم. زۆر باشیش لە سەرەنجامی کارەکەی خۆم ئاگادار بووم! ئێوەشم زۆر باش دەناسی، هەروەک بارزانی گوتی، ئێوەی عەجەم لە کاتی زەلیلیدا کەس نازانێ و ناتوانێ وەک ئێوە بپاڕێتەوە و مەزڵومییەتی خۆی نیشان بدا، بەڵام لە کاتی دەسەڵاتداریدا، کەس لە عەجەم زاڵمترو بێبەزەیی و کەللـەڕەقتر و دڵ ڕەشتر نییە!!".
بەم شێوەیە دادگایی قازی محەممەد کۆتایی هات.

ئینجا نۆرەی محەممەد حوسێنخانی سەیفی قازی هات و زۆر بە هەیبەت و ویقارو لەسەر خۆیی و بوێری هاتە ژوورەوە و هەر پێی وانەبوو ئە مە دادگایە. سەرهەنگ نیکوزاد هاتەوە سەر شوێنی ڕەسمی خۆی و ڕووی لە سەیفی قازی کردو دەستیکرد بە پرسیار: تۆ چۆن بووی بە وەزیری جەنگ و بۆچی ئەو بەرپرسیاریەتیە پوشالییەت (پەمبەیی) وەرگرتو مەبەستت لەم کارە چی بوو؟
سەیفی قازی: من بە ئیفتیخارەوە ئەو ئەرکەم وەرگرت و مەبەستم خزمەت بە گەلەکەم بوو، هیچیتر!
پرسیار: مەبەستت خزمەت بوو یان بۆ ئەوە بوو لە ڕێگای مەسئولیەتدا پووڵ وەسەریەک بنێی و پێی بژی؟ سەیفی قازی: (بە پێکەنینەوە) سەرهەنگ، مەگەر تۆش من ناناسی، نەک هەر بۆ پووڵم نەکردووە، بەڵکوو من مەبلـەغی دوو میلـیۆن تمەنم بۆ میللـەت و کۆماری کوردستان خەر لاکردووە کە دارایی و سەروەتی تایبەتی و کەسیی خۆم بووە. سەرهەنگ، وادیارە نەک هیچ هەر لە بارەی منەوە نازانی، بەڵکوو شتێکی ئەوتۆش لە کارو داب و نەریتی دادگا و دادڕەسی نازانی! لێرەدا چونکە سەرهەنگ لە جنێوەکانی قازی محەممەد تووڕە بوو و دڵی پڕ بوو و هەستی بە تێکشکان و دۆڕان دەکرد، ویستی بەهانەیەک بە سە یفی قازی بگرێ و خۆی تووڕە بکات. بەڵام سەیفی قازی ئاگاداری کردەوە و پێیگوت: "ئێمە تازە دەستمان لە ژیان و ماڵی خۆمان شوشتووە و ئەگەر بە قەد تۆزقاڵێک بێ ئەدەبی و جەسارەت بکەی، من وەکو قازی محەممەد نیم هەر بە قسە و جنێودان وازت لێبێنم، (مستی خۆی گرێ کرد و بە سەرهەنگی نیشان دا و پێی وت) بەم مستە سەرو گوێلاک و دەم و ددانت دەشکێنم...، ئاخر لە مەرگ زیاتر کە ئاواتی ئێمەشە، چیتر هەیە!؟

یەک میلـیۆن درۆ و بوختان و قسەی قۆڕ و شتیترتان، شتیتری بێواتاتان بۆ درووست کردووین، ئەوجا خەریکن غەڵەت و ناماقوڵی زیاتریش دەکەن! هەموو ئەو درۆو بوختانانەی کە سازتان کردووە، هیچ بنەما و ئەساسێکیان نییە، بەڵام ئێستا من لێرە ڕادەگەیێنم کە ئەو هەموو درۆو بوختانانە بە شانازییەوە لەسەر خۆم قەبوڵ دەکەم، ئیتر ئامادە نیم هیچ وەڵامێکتان بدەمەوە!". بەم شێوە دادگای سەیفی قازیش کۆتایی هات. ئینجا نۆرە گەیشت بە ئەبولقاسم سەدری قازی و هێنایانە بەردەم دادستان و یەکەم پرسیارێک کە ئاراستەیان کرد ئەوە بوو کە ئایا مەبەستت لەو نامەیە چی بوو کە بۆ قازی محەممەدتان نووسیوە و داوات لێکردوە خۆڕاگرن تا کۆمەکتان دەگاتێ!؟ سەدری قازی گوتی: "هەرگیز شتێکی وا لە ئارادا نییە و ئەگەر دەڵێن بووە، فەرموون بیخەنە ڕوو!". دادستان گوتی: ئەدی ئەو شێعرە چییە کە بۆ بارزانیت نووسیوە؟ سەدری قازی: بەڵێ، ئەوە من نووسیومە، خۆشم ویستووە و شێعرم بۆی نووسیوە! دادستان: ئایا ئەو یارمەتییەی کە تۆ نووسیوتە، پێشتریش بووە یان بۆ جاری یەکەم بووە کە لەلایەن بێگانەوە کۆمەکتان پێبکرێ؟ سەدری قازی: ڕەدی دەکەمەوە، شتی وا نەبووە! بەم شێوەی دادگاییکردنی دووبارەی هەر سێ قازییەکان تەواو بوو. شێوە ی ئە م پرسیارگە لە ناشیانانە نیشانە ی سە تحی سە وادی ئە فسە رانی شا بووە و بە ڕوونی دە ردە کە وێ کە حوکمی ئێعدامی قازیە کان لە تاران دە رچووە .

6. تە ئسیری کۆماری کوردستان لە سە ر ڕاپە ڕینە کانی گە لی کورد تابە ئە مڕۆ هە رچی لە *ڕووداوی مێژوویی و گرینگی 2ی ڕێبە ندان دوور دە کە وینە وە،ماناو مە فهومی ئە م ڕۆژە بۆ گە لی کورد زیاتر دە ردە کە وێ و ڕوونتر دە بێتە وە . 2ی ڕێبە ندانی 1324 دڕکێکە لە چاوی دوژمنانی گە لی کورد دا و تە نانە ت یادکردنە وە ی ئە م ڕۆژە ترس و خۆف دە خاتە دە روونی نە یارانی گە لی کورد . لە ماوە ی 59 ساڵی ڕابردوودا لە هە موو بە شە کانی کوردستان ئە وە بە تاڵی تە جربە کراوە کە دوژمنانی گە لی ئێمە ڕە نگبێ زۆر شت لە بیرخۆیان بە رنە وە،بە ڵام هە رگیز دە ست لە دوژمنی لە گە ڵ ویست و داخوازە کانی ئێمە واتە ئازادی،سە ربە خۆیی و دیاری کردنی مافی چارە نوسی ئێمە هە ڵناگرن و بە دڵنیایی لە داهاتووش دا واز لە دوژمنایە تی کردن لە گە ڵ ئێمە ناهێنن و بە تە واوی تواناوە هە وڵ دە دە ن ڕێگە ی گە یشتنی گە لی ئێمە بە ئازادی بگرن . ئێمە چ پێش کۆمار و چ دوای کۆماری کوردستان*

جێژن و ڕاپه ڕینی زۆرمان له کوردستان دیتوه که قوربانی زۆرمان له سه ر داون،به ڵام به شه هاده تی مێژوو کۆماری کوردستان به ڕێبه رایه تی پێشه وای نه مر و هاوڕێکانی و پشتیوانی زۆری به شه کانی تری کوردستان له عێڕاق به ڕێبه رایه تی نه مر بارزانی نوخته گۆڕانێکی گرینگه له مێژووی هه موو ڕاپه ڕینه کانی گه لی ئێمه دا . کۆماری کوردستان ئه مڕۆکه بۆته سه مبولی خۆڕاگری گه لی ئێمه له ناوچه و جیهاندا . چونکه ویست و داخوازه کانی ئه م کۆماره ئه مڕۆکه ش تازه ن و مانا و گرینگی تایبه تی خۆیان هه یه. ئه مڕۆ ڕێژیمه کۆنه په رسته کانی ئێران،تورکیه و سوریه بۆ پێشگیری له ویسته ڕه واکانی 2ی ڕێبه ندان و گه لی کورد له سه راسه ری کوردستان ده ست بۆ هه رچه شنه فێڵ و جینایه تێک ده به ن و له هه ر فرسه تێک دا په ره به دوژمنایه تی خۆیان دژی ئێمه ده ده ن .

ئێمه هه م له ڕابردوو و هه م ئێستاکه ش شاهیدی جینایه ته کانی ئه م ڕێژیمانه ین. نه مران دوکتۆر قاسملوو،دوکتۆر شه ڕه فکه ندی و هاوڕێیانیان له کوردستانی ئێران شه هیدانی ئه م جۆره دوژمنایه تی کوێرانه ی نه یارانی کوردن که نێزیک ساڵێک دوای ڕوخانی ڕێژیمی سه ددام له کوردستانی عێڕاق به شێوه یه کی زۆر وه حشیانه تر ڕووی داو ڕێبه رانێکی به توانای وه ک نه مران سامی عبدالرحمن،شاخه وان عه باس،شوکت شێخ یه زدین،خه سره و شێره و ده یان پێشمه رگه ی قاره مانی تر له ڕێگای خۆته قاندنه وه ی تێرۆریستێک گیانیان له ده ست دا که ئه م جینایه ته بێشک وه ک په ڵه یه کی نه نگ به نێوچاوانی عامیلانی ئه م کرده وه دزێوه له مێژوودا سه پت ده بێ .

ئێستاکه ش دوژمنانی گه لی ئێمه ده یانه وێ ئێمه به م شێوه به چۆک دا بێن و له هه وڵی ئاژاوه گێڕی دان تا پێش به پڕۆسه ی دێموکراسی و ئازادی کورد و عێڕاقی فیدڕالی و فره نه ته وه یی بگرن . پێش هه موو شتێک ده یانه وێ ئه گه ر به مه جبووری مل بۆ ویسته- کانی گه لی کوردیش ڕابکێشن،به شێکی گرینگ له خاکی کوردستان واته شاره کانی که رکوک،موسڵ و خانه قین له هه رێمی کوردستان جیا بکه نه وه . ئه م سیاسه ته کۆنه په رستانه ش دیاره هه م به قازانجی حکومه ته دیکتاتۆره کانی ناوچه و هه م ویستی هێندێک له وڵاته قازانج په رسته کانی ئوروپایی و ئه مریکایی شه . ئه م شته که ساڵها ویست و ئاره زووی به شێک له گه لانی عه ره ب و تورک و فارسی ناسیونالیست و دواکه وتوو بوه که له زه مانی شاسمایلی سه فه وی و سوڵتان سه لیمی عوسمانی تا حاکمیه تی ئیمپریالیسته کانی ئینگلیس و فه ڕانسه دوای شه ڕی یه که م و دووهه می جیهانی درێژه ی بوه و گه لی کوردیان له سه ر زه مینی خۆیان ئاواره ده کرد و له جیاتی ئه وان عه ره ب و تورک و فارسیان نیشته جێ ده کرد . هه ر ئه و جینایه ته ی که له دوایی سه دامی دیکتاتۆر به ڕێوه ی برد، ده یانه وێ به ڕه سمی بناسێنن. بۆ وێنه شاری موسڵ به پێی سه رژمێری ساڵی 1925 که نێزیک به 86% ی کورد بوه که له زه مانی ئه لبه کر و سه دام به عه ره ب کراوه،مۆره ته ئیدی له سه ر دابنێن .

هاووڵاتیانی خۆشه ویت،ئێستا ئێمه وه ک به شێک له گه لی کورد چ ئه رکێکمان له به رانبه ر خۆمان و ئێوه له کوردستانی عێڕاق له سه ر شانه؟بێشک ئه م به شه له کوردستان ئه مڕۆ زیاتر له هه ر کاتێکی تر پێویستی به هاوکاری مه عنه وی هه مووی ئێمه ی کورد له کوردستان و جیهان هه یه . ئه مه شتێکی به رچاوه که ئه گه ر سیستێمی فیدڕالی دێموکڕاتیکی له عێڕاق بێته سه ر کار،بۆ هه موو کورده کانی تری پارچه کانی تر سه رکه و-تنێکی گه وره یه و کوردستانی عێڕاق ده بێته جێگای هیوا و هومێدی هه موو گه لی کورد و زیاتر له وه ش گه لانی پێشکه وتووی جیهان ئیتر ناتوانن چاو له زوڵم و زۆری بپۆشن و قه بوڵ ناکه ن که له وڵاته فره نه ته وه یی یه کانی جیرانی عێڕاقیش پێش به دامه زرانی ئه م سیستێمه بگیرێ . هه ر به م هۆیه شه وه یه که سه رانی حکومه ته کانی کۆماری ئیسلامی،تورکیه و سوریه سه ره ڕای ناپاکی له نێوانیان،له به رانبه ر ته رحی سیستێمی فیدڕالی له عێڕاق یه ک ده نگ و یه ک سیاسه ت په یڕه و ده که ن و ده یانه وێ پێش به دامه زراندنی ئه م سیستێمه بگرن . که وابوو کورده کانی سه راسه ری کوردستان ده بێ له به رانبه ریان دا یه ک بگرن و ئه گه ر ناکۆکی یه کیش هه بێ،بۆ ده سته به ر کردنی ئه م مافه پیرۆزه واته سیستێمی فیدڕالی ده ست له ناکۆکی هه ڵگرن . داوای

هاوکاری له سازمان و ده وڵه ته به شه ر دۆست و هاوبیره کان بکه ن و پێ له سه ر ویستی ڕه وای خۆیان دابگرن .

هیوادارم سه رانی گه لی کورد بۆ به ره و پێش بردنی هاوکاری و یه کێتی خۆیان زیاتر تێ بکۆشن و به تایبه تی ڕێبه رانی کوردستانی عێراق له سه ر هه ڵوێستی به جێی خۆیان سوور بن. بێشک سوور بوونی ئه وان له سه ر ویسته کانی گه لی کورد جێگای پشتیوانی هه موو گه لی کورده . ئه مه شانسێکه تایبه تی و مێژوویی یه که بۆ گه لی ئێمه هاتۆته پێش و ئه گه ر به دروستی که ڵکی لێ وه رنه گرین،بێشک دۆزی ڕه وای ئێمه ده توانێ بۆ زیاتر له سه د ساڵی تر دوا که وێ .

دوکتۆر گوڵمراد مرادی

Dr.GolmoradMoradi@t-online.de